

در باره کتاب : افول و سقوط ساسانیان ، تالیف پروانه پور شریعتی

پروانه پور شریعتی استاد ایرانی بخش مطالعات ایران و اسلامی دانشگاه اوهایو

در کتاب "افول و سقوط ساسانیان"، با عنوان فرعی "اتحاد اشکانی - ساسانی و پیروزی اعراب بر ایران" نگاه مسلط بر مطالعات ساسانی را به بررسی کشیده است.

خانم پور شریعتی دیدگاه وجود یک شاهنشاهی متمرکز ساسانی را رد می کند و در گفت و گویی با بخش فارسی بی بی سی می گوید:

"حکومت ساسانی شکلی شبیه به یک کنفدراسیون داشته است که برابند همکاری سیاسی خانواده های بزرگ اشکانی و ساسانی بوده است و خانواده های اشکانی در بر سر کار آمدن یا فروپاشی بیشتر پادشاهان ساسانی موثر بوده اند".

به گفته خانم پور شریعتی اوج همکاری خاندان های اشکانی و ساسانی در زمان پیروزی های ساسانیان در زمان جنگ های سی ساله با رومیان است و با تزلزل در اتحاد این خانواده ها زمان شکست ساسانیان فرا می رسد و دوره ای از تغییر و بی ثباتی حکومت ایران را فرا می گیرد. دوره ای که شاهد بر سر کار آمدن هشت پادشاه و ملکه در طی چهار سال است.

بنا بر مطالعه پروانه پور شریعتی در زمان حمله اعراب، حکومت ایران به دو بخش پارس ها و بخش شمالی تقسیم شده بود و ارتش ایران به سه فرقه تجزیه شده بود. خانم پور شریعتی می گوید برخی از خانواده های اشکانی متحد ساسانیان مانند خانواده بسطام و بندویه در زمان شروع حمله اعراب با رهبران عرب در ارتباط بوده اند و رهبران عرب هم در مکاتبات خود گفته اند که تنها خواهان عبور از ایران برای رسیدن به ماوراءالنهر در آسیای میانه و دستیابی به راه های بازرگانی هستند و مدعی حکومت و تاج و تخت ایران نیستند و برخی از رهبران نظامی ایران مانند رستم فرخ هرمز در جریان این مکاتبات بوده اند.

خانم پور شریعتی معتقد است که موفقیت اعراب در حمله به ایران نتیجه مصالحه یکی از خانواده های اشکانی با اعراب بود و ارزیابی تاریخی شاهنامه فردوسی همین نظر را تأیید می کند که با سایر روایت های تاریخی نگاران دوره اسلامی متفاوت است .

بر اساس نگاه نویسنده، شاهنامه فردوسی افزون بر اهمیت ادبی باید به عنوان یک متن تاریخی مورد بازنگری قرار گیرد.

مطالعه خانم پور شریعتی نشان می دهد که شاهنامه دارای برخی از اسنادی است که از سوی برخی از خانواده های اشکانی به عنوان منبع روایت تحولات تاریخی در اختیار فردوسی قرار گرفته است.

همچنین به گفته پروانه پور شریعتی، شاهنامه اطلاعاتی را در باره تقسیم بندی نواحی ایران در دوره ساسانی در اختیار ما می گذارد که تا چند سال پیش هیچ اطلاع تاریخی از آن نداشتیم و اکنون مطالعات سکه شناسی جدید آن را تأیید می کند.

خانم پور شریعتی با مطالعه تاریخ های نوشته شده از سوی ارمنیان و سریانی ها و دیگر اقوام مجاور ایرانیان و همچنین بررسی نتایج تازه مطالعات سکه شناسی سیر تحول ساختار سیاسی و اجتماعی ساسانیان را گزارش کرده است.

بانو پور شریعتی می گوید روایت هایی که از سوی تاریخ نگاران اسلامی در دسترس ما گذاشته شده است حتی از دیدگاه شماری هم دقیق نیست و گاه اطلاعاتی وارونه در دسترس ما می گذارد

او همچنین می گوید: "اسناد نشان می دهد که نظر آرتور کریستین سن که می گفت تاریخ پانصد ساله اشکانیان را باید با آمدن ساسانیان به فراموشی سپرد، درست نیست و باید از یک تداوم هزار ساله سنت ها و فرهنگ و حاکمیت های منطقه ای خاندان های اشکانی سخن گفت".

بنا بر نظر وی نظریه دو قرن سکوت ایرانیان پس از حمله اعراب درست نیست و ما با مجموعه ای از تحولات وجود داشته که نشان از تداوم تاریخی ایران پس از حمله اعراب دارد .

کتاب پروانه پور شریعتی در مجموعه آثار کتابخانه بین المللی مطالعات ایرانی منتشر شده و در برخی از دانشگاه های آمریکا و بریتانیا مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.